

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук
Остапчук Ю.О.
« 17 » 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА АНТРОПОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Соціальна антропологія**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми «**Соціологія**».

Розробник: Козубовський Ростислав Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4.2 самостійної роботи студента – 4	8	8
	Лекції:	
	30	10
	Практичні (семінарські):	
	24	6
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	66	104

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Соціальна антропологія» – послідовне й всебічне вивчення соціально-антропологічних знань стосовно особливостей та багатоманітності біологічних, соціальних та культурних властивостей людини. Завдання курсу: ознайомити зі змістом основних категорій соціальної антропології та їхнім взаємозв'язком; систематизувати знання про особливості розвитку антропологічної теорії, взаємозв'язок між різними теоріями; отримати уявлення про особливості концептуалізації культури людини в сучасній антропології.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності (СК):

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК16. Здатність до адаптації та професійного реагування на виклики соціальних трансформацій.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	РН04
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.	РН13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «Соціальна антропологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
знати: основні парадигми культур-антропологічного знання; місце соціальної антропології в системі наук про людину; вміти: застосовувати знання про людину які допоможуть в організації спільної діяльності.	РН04 РН13

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на практичних заняттях

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
12	12	14	12		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	100
12	12	12	14		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
практичні заняття, доповідь з презентацією	5	30	7	42

есе	1	20		
реферат			2	8
модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по тестах, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з програмовим матеріалом. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певним помилками;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання за програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який – виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Статус соціальної антропології. Антропология і соціологія. Варіативність підходів до вивчення людини в науці ХХ ст. Специфіка соціальної антропології, дискусії про її предмет і місце в сучасному людинознавстві. Складна системна цілісність сучасного антропологічного знання, виникнення соціальної антропології як результат його диференціації. Об'єктивація продуктів духовного світу людини як основна проблема соціальної антропології. Міждисциплінарність соціально-антропологічного знання. Співвідношення соціальної антропології і соціології (Ф.Боас, Б.Маліновській, А.Радкліф-Браун, ЕДюркгейм, Л.Уайт, К.Леві-Строс, Т.Парсонс). Соціальна антропология та історія. Соціальна антропология і психология. Методологічні проблеми сучасної соціальної антропології. Трирівневий характер категорій понятійного забезпечення соціально-антропологічного пізнання: філософські, загальнонаукові, спеціальні. Методи соціально-антропологічного дослідження, співвідношення раціоналізму та емпіризму. Особливості та місце спостереження, опису, порівняння, класифікації й експерименту в соціально-антропологічному пізнанні. Системно-історичний підхід до вивчення людини і проблема інтеграції природничонаукового, технічного й соціогуманітарного знання. Співвідношення наукових і позанаукових пізнавальних процедур.

Тема 2. Поняття антропо- і соціогенезу. Поняття антропосоціогенезу. Нефіналістські й фіналістські теорії походження людини. Антропогенез (еволюційна антропология). Визначальні чинники гомінізації. Трудова діяльність. Мова. Мовлення. Етапи гомінізації. Соціогенез. Етапи розвитку суспільства. Зародкові форми спільноти: рідня (дім) — сусідство (село) — дружба (місто). Суддівські, ватажкові та жрецькі функції. Порозуміння як спільнотна воля — природне право — мова — рідна мова. Членування й новоутворення природних єдностей. Специфіка соціально-етнічних спільнот. Народ — плем'я — клан. Країна — область — село. Місто — гільдія — громада. Народ як соціальна єдність. Історична антропология України. Спільність людства. Мікросоціальні структури у суспільстві. Соціальна група (М.Вебер, П.Сорокін, Е.Дюркгейм, Г.Зіммель, Т.Парсонс).

Тема 3. Соціум як творення людини. Людина як творець суспільства. Діалектика абстрактно-всезагальної людини та суспільства. Суспільство як опредмечена свідомість людини. Суспільство як втілення людських взаємовідносин. Діалектика об'єктивації й суб'єктивації людини в суспільстві. Діалектика конкретноодиночної людини та суспільства. Взаємозв'язок програм життєдіяльності суспільства й самопрограмування людини. М.Шелер: “духовність” як сутність людини. Духовність як форма самоідентифікації. Духовність людини як форма інтеріоризації, засвоєння соціального досвіду.

Тема 4. Сутнісні риси антропосоціогенезу. Вихідна неспеціалізованість людини та проблема її компенсації. Природна “недостатність” людини, її трансцендентність, “відкритість” світові. Г.Плеснер: “ексцентрична” позиція

людини, її “неукоріненість” у бутті (“закон утопічного місця”), основні антропологічні закони. Свідомість як інструмент компенсації. Культура як інтегральний механізм підтримки цілості й стабільності суспільства. Онтогенез та його роль у розвитку людини. Значення ідеї плюральності буття людини для розуміння структури внутрішнього духовного світу. Проблема індивідуалізації як змісту процесу антропогенезу. Уявлення про рефлексивність людської свідомості як специфічної родової особливості людини. Виникнення рефлексивної свідомості, її основні види та форми.

Модуль 2

Тема 5. Поняття індивідуалізації й соціалізації. Проблема індивідуалізації (К.-Г.Юнг, А.Адлер, І.С.Кон). Індивідуалізація та рефлексія. Феномен соціального. Соціалізація. Соціальне й індивідуальне. Г. Маркузе: походження подавленого індивіда (онтогенез), антропологічний ефект репресивної цивілізації (філогенез). Проблема меж індивідуалізації (П. Тейяр де Шарден). Індивідуальність та егоцентризм: етичний вимір проблеми. Індивідуалізація досвіду в контексті історичності. Темпоральність та історичність людського існування. Фактичність і проєктивність у переживанні історичного. Історичне самосприйняття та самопереживання через історичне переживання долі спільнот та єдність історично пережитої долі. “Тотальність” часо-просторового сприйняття. Людина як істота історична та “символічна”.

Тема 6. Свобода як характеристика родової природи людини. Визначення свободи в соціальній антропології. Свобода і необхідність. Свобода і волюнтаризм. Проблема вільного вибору. Фаталізм і волюнтаризм. Інтерпретація діалектики необхідності та свободи у філософсько-антропологічних концепціях ХХ ст. (Н.Бердяєв, Е.Фромм, М.Гайдеггер, А.Камю, М.Мамардашвілі). Психологічні аспекти проблеми свободи (Л.Рубінштейн, З.Фрейд, В.Франкл, А.Маслоу). Проблема суб'єкта свободи. Проблеми реалізації свободи в різноманітних видах людської діяльності: економічній, політичній, духовній. Антропологічний сенс гри як виду вільної діяльності людини. Основні функції гри: виховна, соціологічна, компенсаторна, естетична. Творчість як вияв людської свободи. Творчість у різноманітних видах людської діяльності та її місце у смисложиттєвому пошуку людини. Антропологічний сенс ризику. Засадничі параметри ризикованої діяльності та її відмінності від авантюризму. Ризик у різних видах діяльності. Ризик та успіх.

Тема 7. Сенс життя та шляхи його пошуку. Сенс життя як інтегроване відображення свободи людини. Проблема сенсу життя у філософсько-антропологічних концепціях марксизму, російської релігійної філософії кінця ХІХ – початку ХХ ст., філософії життя, персоналізмі, екзистенціалізмі. Екзистенціальноантропологічна редукція філософського знання в українській культурі. С.Л.Франк про сенс життя та співвідношення його загальнолюдських й індивідуально-буденних характеристик. Сенс життя та смисложиттєві цінності. В. Франкл про класифікацію цінностей як шляхів пошуку сенсу життя. Структура смисложиттєвого пошуку. Психологічні концепції сенсу життя (К.Обуховський, І.С.Кон). Сенс життя людини як проблема опанування нею конкретної життєвої ситуації. Принципова “наповненість” сенсом

людського життя. Відсутність беззмстовних життєвих ситуацій. Індивідуальність та соціальність сенсу життя. Характеристика соціальних умов буття як детермінант пошуку й віднайдення життєвого сенсу. Об'єктивні та суб'єктивні "перешкоди" набуття сенсу життя. Статевовікові особливості смисложиттєвого пошуку. Пошук сенсу життя та фізіологічна смерть людини. У пошуках сенсу страждання.

Тема 8. Об'єктивація продуктів духовного життя людини. Активність соціально-антропологічного суб'єкта, її основні форми – об'єктивація та спілкування. Відчуження як історично змінюваний феномен об'єктивації. Людина як суб'єкт-творець історії. Проблема співвідношення об'єктивного й суб'єктивного у творчій діяльності людини. Ідеальні духовні моделі та їх утілення (об'єктивація) у процесі предметно-практичної діяльності людини. Структура й основні етапи процесу об'єктивації. Об'єктивні та суб'єктивні суперечливі тенденції перебігу процесу об'єктивації. 12 Психологічні якості людини, що забезпечують результативність процесу об'єктивації: свобода, воля, знання, впевненість, світоглядні переконання.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Статус соціальної антропології	14	2	2			10
Тема 2. Поняття антропо- і соціогенезу	14	2	2			10
Тема 3. Соціум як творення людини	16	2	2			12
Тема 4. Сутнісні риси антропосоціогенезу	14	4	4			6
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	60	12	10			38
Модуль 2						
Тема 5. Поняття індивідуалізації й соціалізації	16	4	4			8
Тема 6. Свобода і детермінізм	14	4	4			6
Тема 7. Сенс життя та шляхи його пошуку	14	4	4			6
Тема 8. Об'єктивація продуктів духовного життя людини	14	4	2			8
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	60	18	14			28
Разом	120	30	24			66

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Статус соціальної антропології	14	1	0			13
Тема 2. Поняття антропо- і соціогенезу	14	1	0			13
Тема 3. Соціум як творення людини	16	2	1			13
Тема 4. Сутнісні риси антропосоціогенезу	14	2	1			11
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	60	6	2			52
Модуль 2						
Тема 5. Поняття індивідуалізації й соціалізації	16	1	1			14
Тема 6. Свобода і детермінізм	14	1	1			12
Тема 7. Сенс життя та шляхи його пошуку	14	1	1			12
Тема 8. Об'єктивація продуктів духовного життя людини	14	1	1			12
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	60	4	4			52
Разом	120	10	6			104

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		<i>денна</i>	<i>заочна</i>
1.	Статус соціальної антропології	2	0
2.	Поняття антропо- і соціогенезу	2	0
3.	Соціум як творення людини	2	1
4.	Сутнісні риси антропосоціогенезу	4	1
5.	Поняття індивідуалізації й соціалізації	4	1
6.	Свобода і детермінізм	4	1
7.	Сенс життя та шляхи його пошуку	4	1
8.	Об'єктивація продуктів духовного життя людини	2	1
	Разом	24	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Статус соціальної антропології	10	13
2.	Поняття антропо- і соціогенезу	10	13
3.	Соціум як творення людини	12	13
4.	Сутнісні риси антропосоціогенезу	6	11
	Модульна контрольна робота	0	2
5.	Поняття індивідуалізації й соціалізації	8	14
6.	Свобода і детермінізм	6	12
7.	Сенс життя та шляхи його пошуку	6	12
8.	Об'єктивація продуктів духовного життя людини	8	12
	Модульна контрольна робота	0	2
	Разом	66	104

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: підручник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Тандем, 2000. 416 с.
2. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст. Київ: Кондор, 2004. 302 с.
3. Михайличенко Д.Ю., Белікова Ю.В., Потоцька Ю.І. Практикум з навчальної дисципліни «Культурологія»: навчально-практичний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. 91 с.

4. Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.
5. Пальм Н.Д., Гетало Т.Є., Михайличенко Д.Ю, Потоцька Ю.І. Культурологія: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 284 с.
6. Сегеда С. Антропологія: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 336 с.

Допоміжна література

1. Глосарій з навчальної дисципліни «Культурологія» / укл. І.В.Малець, Т.Є.Гетало, Н.Д.Пальм. Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. 144 с.
2. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Людина і світ. Київ: КНТЕУ, 2003. 302 с.
3. Леві-Строс Клод. Місце антропології серед соціальних наук і проблеми її викладання // У кн.: Клод Леві-Строс. Структурна антропологія / Пер. з фр. Зої Борисюк. Київ: Основи, 2000. С.325–360
4. Семашко О. М. Соціологія мистецтва: навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і допов. Львів: Магнолія плюс, 2006. 244 с.
5. Соціологія культури: навчальний посібник. Видання 2-ге , стереотипне / О.Семашко, В.Піча, О.Погорілий. Львів: Новий Світ-2000 , 2020. 352 с.
6. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О.І.Пташник-Середюк, С.А.Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.